

Dyslexieprotocol

Dit protocol heeft als doel meer duidelijkheid te scheppen over wat (dyslectische) leerlingen kunnen verwachten van het dyslexiebeleid op het Wolfert Lyceum.

Het Wolfert Lyceum wil een school zijn die leerlingen zoveel mogelijk in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten, daarbij rekening houdend met de faciliteiten die wettelijk vastgesteld zijn in het dyslexieprotocol van het Ministerie van Onderwijs¹.

Dyslexie

Het woord 'dyslexie' betekent, letterlijk vertaald uit het Grieks, 'niet goed kunnen lezen'. Deze letterlijke vertaling dekt de lading niet helemaal. Dyslectici hebben naast leesproblemen ook vaak spellingsproblemen. Een algemeen geaccepteerde definitie staat hieronder in het kader.

'Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau'

Bron: Stichting Dyslexie Nederland, Diagnose van Dyslexie, 2004

Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingsachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot lezen. Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfoopdrachten) en moderne vreemde talen. Uit bovenstaande definitie zal duidelijk zijn dat het vaststellen van dyslexie gebonden is aan voorwaarden en normen.

Dyslexie is een leerstoornis die zich in vele vormen en gradaties kan voordoen. In welke mate een leerling ook dyslectisch is, steeds zal hij/zij problemen hebben (in meer of mindere mate) met de verwerking van letters en klanken (informatieverwerking, lees- en spellingsproblemen), het lezen van droge feitenkennis en het geautomatiseerd toepassen van kennis bij schriftelijke en mondelinge taken. Wanneer bij de taken tempo en complexiteit toenemen, zal ook de concentratie voor problemen kunnen zorgen. Om te zorgen voor maximale ontplooiingsmogelijkheden tijdens de schoolloopbaan van deze leerlingen, wordt op een aantal manieren hulp geboden. Dit is per leerling verschillend, afhankelijk van de mate van dyslexie. Het dyslexiebeleid van het Wolfert Lyceum is vastgesteld door het MT in overleg met de dyslexiecoach.

Taken van de dyslexiecoach

Het MT heeft taakuren ter beschikking gesteld voor een dyslexiecoach. Het aantal taakuren is gekoppeld aan het aantal dyslectische leerlingen. Op het moment zijn dat

---

¹ Dit protocol is ter inzage aanwezig bij de dyslexiecoach (Clarisse Grinwis).

er 82. Het percentage dyslectische leerlingen op het Wolfert Lyceum ligt hoger dan het landelijk gemiddelde: 8,2% t.o. 3,6%

De taken van deze coach zijn:

Het organiseren van de screenings.

Leerlingen waarbij door ouders of mentoren (bv. naar aanleiding van het onderwijskundig rapport) tijdens de eerste maanden mogelijk dyslexie wordt vermoed, worden na de herfstvakantie gescreend op lees- en spellingsproblemen d.m.v. een dictee, een leestoets, een luistertoets en de EMT en Klepel. De fouten in deze screening worden beoordeeld door de dyslexiecoach en een GZ psycholoog. Laatstgenoemde bepaalt welke leerlingen in aanmerking komen voor een oriënterend gesprek. Dit gesprek is gratis en vrijblijvend. Het WL werkt samen met Psychologisch Adviesbureau Perspectief, maar ouders mogen er ook voor kiezen om met een ander bureau in zee te gaan.

Aan de hand van de gegevens uit de screening en het oriënterend gesprek wordt bepaald welke leerlingen in aanmerking komen voor een uitgebreid diagnostisch onderzoek. Bij dat onderzoek worden ook de CITO-scores en het leerlingvolgsysteem van de basisschool betrokken. Na dit onderzoek wordt, als de leerling inderdaad dyslectisch blijkt te zijn, een officiële dyslexieverklaring afgegeven.² Aan dit onderzoek zijn kosten verbonden. Soms krijgen leerlingen een voorlopige verklaring. Als een half jaar remedial teaching geen verbetering oplevert, komt hier een definitieve verklaring voor in de plaats.

Indien nodig vindt in februari een tweede screening plaats en in mei een derde.

Het verstrekken van faciliteitenkaarten.

Dyslectische leerlingen krijgen een gelamineerde kaart waarop staat op welke faciliteiten³ zij recht hebben. Alle docenten moeten deze faciliteiten verlenen.

Het zo nodig regelen van een vervangend programma.

In uitzonderlijke gevallen kan besloten worden dat voor het vak Frans en/of Duits in het 2^e en 3^e leerjaar een vervangend programma aan de leerling wordt aangeboden. Het besluit om een leerling een aangepast programma te geven wordt genomen door de teamleider, na instemming van ouders, dyslexiecoach en docent. Mocht er hierdoor tijd vrijkomen, dan dient deze tijd besteed te worden aan de resterende talen/vakken. NB: dispensatie is geen recht voor alle dyslectische leerlingen! Er kan geen vrijstelling worden verleend voor deze vakken.

De ouders via e-mail op de hoogte houden van recente ontwikkelingen.

Dit gebeurt in ieder geval door het doorsturen van de nieuwsbrieven van Lexima en Dedicon. Daarnaast worden ouders op de hoogte gesteld dat dyslectische leerlingen recht hebben op gratis gesproken boeken.

Gesprekken voeren met dyslectische leerlingen en hun ouders.

De coach is aanwezig op informatieavonden om zo nodig ouders te informeren. Daarnaast voert hij indien gewenst gesprekken met leerlingen en/of hun ouders.

Informatie geven over Kurzweil 3000.

Wolfert Lyceum heeft een aantal licenties voor Kurzweil 3000, een softwareprogramma dat gedrukte tekst om kan zetten in gesproken tekst. Dyslectische leerlingen krijgen uitleg van de coach over de werking van dit programma en mogen er altijd gebruik van maken.

---

² Zie bijlage 1

³ Zie bijlage 2

Het administreren van de dyslexieverklaringen.

De coach zorgt ervoor dat de verklaring in het dossier van de betreffende leerling komt, stelt alle docenten op de hoogte als leerlingen een verklaring krijgen en zorgt dat bij alle kopieerapparaten en op google drive een actueel overzicht te vinden is.

Het waar nodig bestellen van luisterboekversies van theorieboeken.

Bijna alle door ons gebruikte methodes zijn op verzoek ook als luisterboek verkrijgbaar.

Het informeren van docenten.

Aan het begin van het schooljaar informeert de coach de nieuwe docenten. Verder zorgt de coach dat de informatie op google drive actueel is.

Hoe om te gaan met dyslectische leerlingen

De faciliteiten die genoemd worden in de individuele verklaringen zijn leidend. Deze worden overgenomen op de faciliteitenkaart van de leerling.

Leerkrachten moeten op de hoogte zijn van de faciliteiten waar leerlingen recht op hebben en moeten hier rekening mee houden. Aan het begin van ieder schooljaar verspreidt de dyslexiecoach een lijst met dyslectische leerlingen per klas. Docenten moeten vervolgens zelf bij de leerlingen informeren op welke faciliteiten ze recht hebben.

De verschillende secties zijn door de coach op de hoogte gesteld van de problemen waar dyslectische leerlingen bij hun vak tegenaan kunnen lopen en van de verschillende manieren om deze zo veel mogelijk weg te nemen. Ook hierbij houden we ons aan de regels die opgesteld zijn door het Ministerie van Onderwijs. Binnen de secties zijn er afspraken over het omgaan met spelfouten.

De laatste tijd is het gebruik van rekenmachines door dyslectici een punt van discussie. Automatiseringsproblemen, een van de kenmerken van dyslexie, beperken zich niet alleen tot taal en lezen. Bij sommige leerlingen staat dan ook in hun verklaring dat ze altijd een rekenmachine mogen gebruiken.

Docenten kunnen tijdens hun lessen en toetsen op een aantal manieren inspelen op de handicap van de leerling:

- spellingtoetsen minimaliseren dan wel in aangepaste vorm presenteren,
- bij overige toetsen (boekverslagen, grammaticatoetsen, werkstukken, overhoringen woordenschat, samenvattingen, antwoorden op open vragen in tekstverklaringen) spelfouten niet of in mindere mate meetellen,
- extra tijd geven voor proefwerken en repetities: bij een tijdsduur tot 45 minuten 15 minuten extra, duurt een tentamen, repetitie etc. 46 minuten of langer, dan is de extra tijd 30 minuten,
- geen onverwachte leesbeurten geven,
- toetsen in aangepaste vorm aanbieden (korte teksten, mondelinge overhoring),
- leerling met computer (met spellingscontrole) laten werken,
- bij het taalonderwijs, waar het lezen van boeken verplicht is, de leerling indien mogelijk gebruik laten maken van gesproken boeken,
- waar mogelijk de leerling gebruik laten maken van regelkaarten, bv. bij ontleden.
- aanbevolen wordt om dubbelzinnig taalgebruik, dubbele ontkenningen en opstapeling van hoofd- en bijzinnen vermijden,
- toestemming geven om aantekeningen en dictaten te kopiëren of te fotograferen.

Een deel van bovengenoemde adviezen is ook terug te vinden op de faciliteitenkaart.

Toetsing met behulp van Kurzweil

Verantwoordelijkheid voor leerlingen:

Dyslectische leerlingen die gebruik willen maken van het Kurzweil-softwarepakket tijdens een toets, dienen dit bij opgave van de toets aan hun vakdocent en aan de dyslexiecoach kenbaar te maken. In het geval van een toetsweek dient de dyslectische leerling een week voor aanvang van de toetsweek bij de vakdocent en de dyslexiecoach aan te geven dat hij/zij de toets wil maken met gebruik van het Kurzweil-softwarepakket.

Verantwoordelijkheid voor docenten:

de af te nemen toets dient 3 werkdagen voor het afnamemoment in de vorm van een .doc- of .pdf- bestand aan de dyslexiecoach te worden gemaïld.

Dyslectische leerlingen en het eindexamen

Vooraf in het examenjaar is de begeleiding door coach, mentor en docenten met name voor dyslectici erg belangrijk. Aan het begin van het voorexamenjaar roept de dyslexiecoach alle dyslectici uit een leerjaar bij elkaar en bespreekt met hen de moeilijkheden die ze dat jaar tegen kunnen komen. Gedurende het jaar is de mentor degene die bij zijn of haar dyslectische leerlingen de vinger aan de pols houdt en eventuele problemen probeert op te lossen, wanneer nodig in overleg met de coach.

Leerlingen die bij het examen gebruik maken van gesproken teksten of Daisy zijn bekend bij de examensecretaris, coach en mentor. Leerlingen mogen alleen gebruik maken van deze mogelijkheden als ze eraan gewend zijn om de gekozen hulpmiddelen te gebruiken.

Actuele informatie over wet- en regelgeving rond dyslexie is te vinden op internet:

www.examenblad.nl

www.wetten.nl

www.masterplandyslexie.nl

Faciliteiten per leerjaar

Om leerlingen goed voor te bereiden op hun examen en te leren omgaan met dyslexie, veranderen de faciliteiten waar leerlingen gebruik van kunnen maken, per leerjaar. Hierbij houden we ons aan de regels die opgesteld zijn door het Ministerie van Onderwijs

1^e t/m 3^e leerjaar:

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken en overhoringen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- Bij repetities en schriftelijke overhoringen een aangepaste beoordeling van spellingsfouten.
- Extra mondelinge overhoring voor woordkennis bij vreemde talen.
- Extra hulp voor de uitspraak en spelling bij vreemde talen.

- Niet onverwachts hardop laten voorlezen, eerst de mogelijkheid bieden om een tekst voor te bereiden.
- Aantekeningen controleren of eventueel kopiëren.
- In het eerste leerjaar mogen leerlingen bij Nederlands gebruik maken van regelkaarten
- In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing verleend worden. In uitzonderlijke gevallen kan gekozen worden voor een aangepast programma

4 en 5 Havo

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen en examens maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken, overhoringen, schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Eindexamen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- In de bovenbouw van het havo kunnen leerlingen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en maatschappij

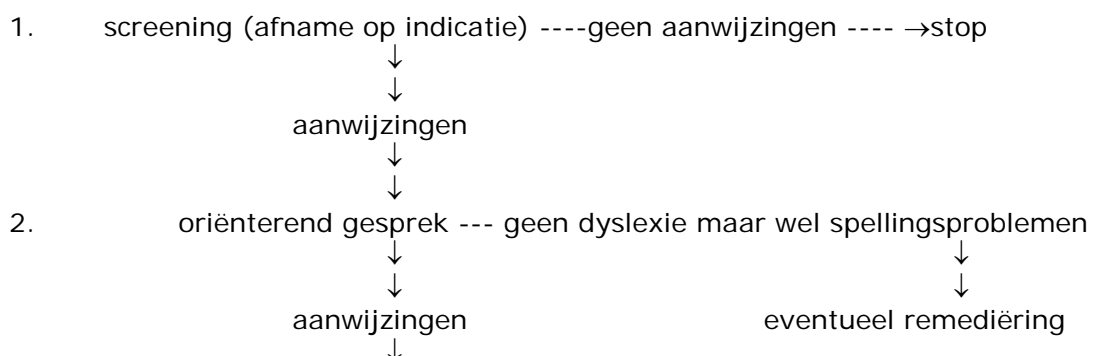
4, 5 en 6 Vwo

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen en examens maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken, overhoringen, schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Eindexamen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- In de bovenbouw van het vwo kunnen leerlingen vrijstelling krijgen voor de tweede moderne vreemde taal, zij moeten hiervoor in de plaats wel een ander vak kiezen

Bijlagen

Bijlage 1

Stappenplan vaststelling dyslexie

Bijlage 2: voorbeeld van een faciliteitenkaart. NB: de faciliteiten kunnen per leerling verschillen!

Faciliteitenkaart van

De aanbevelingen op deze kaart zijn gedaan op grond van gedegen onderzoek door een orthopedagoog en maken deel uit van het beleid van de school om dyslectische leerlingen adequate faciliteiten te bieden.

De schoolleiding verzoekt de collega's om ten behoeve van de leerling die deze kaart uitgereikt heeft gekregen de aanbevelingen zoveel als mogelijk in acht te nemen.

Wilt u alstublieft contact opnemen met de mentor of de dyslexiecoach als er zich problemen mochten voordoen.

Akkoord dyslexiecoach:

Faciliteiten

- Extra tijd voor proefwerken en overhoringen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- Wanneer mogelijk mondelinge overhoring van woordkennis bij vreemde talen.
- Extra hulp voor uitspraak en spelling bij vreemde talen.
- Niet onverwachts hardop laten lezen, eerst de mogelijkheid bieden om een tekst voor te bereiden.
- Aantekeningen controleren of eventueel kopiëren.
- Toetsen maken met behulp van Kurzweil